

R O M Â N I A
ÎN ALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
Secția a II-a civilă

Decizia nr. 1106/2015

Ședința publică de la 23 aprilie 2015

Decizia nr. 1106/2015

Asupra recursurilor de față:

Din examinarea lucrărilor dosarului, constată următoarele:

Prin cererea înregistrată pe rolul Judecătoriei Ploiești, reclamantul A. a chemat în judecată pe pârâții B., C. și D. solicitând instanței obligarea acestora la plata sumei de 1.000.000 euro reprezentând daune morale, obligarea pârâților la plata cheltuielilor de judecată și de asemenea, publicarea în termen de maximum 10 zile de la comunicarea hotărârii pe prima pagină a cotidianului E. a dreptului la replică și a hotărârii pronunțate.

În motivarea acțiunii reclamantul a arătat că la data de 21 martie 2011 în cotidianului E. a fost publicat articolul intitulat „Probleme medicale pentru A.”, însoțit și de o fotografie a acestuia.

Prin sentința civilă nr. 12735 din 24 noiembrie 2011 Judecătoria Ploiești a admis excepția necompetenței materiale a instanței și a declinat competența de soluționare a prezentei cauze în favoarea Tribunalului Prahova.

Tribunalul Prahova prin sentința nr. 143 din 28 martie 2012 a respins ca neîntemeiată acțiunea reclamantului.

Pentru a pronunța această soluție, tribunalul a reținut în esență următoarele:

În articolul menționat se arată că reclamantul în calitate de consilier județean ar avea o situație politică incertă, în sensul că a fost exclus din Organizația Județeană Y a PSD. De asemenea, se menționează că reclamantul și-ar fi amenințat colegii din Consiliul Județean că-și va da foc în sala de ședințe și că va da foc și Palatului Administrativ Prahova și va formula plângere penală pe numele tuturor consilierilor care vor „(...) vota pentru ca el să nu mai facă parte din Consiliul Județean Prahova”.

Articolul de presă nu a fost semnat, fiind însușit de pârâta Editura F. SA în calitate de editor al cotidianului E.

Potrivit art. 30 alin. (1) din Constituție, libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel sunt inviolabile. Libertatea de exprimare nu poate prejudicia libertatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine, iar potrivit alin. (8), răspunderea civilă pentru informația sau creația adusă la cunoștința publică revine editorului sau autorului, în condițiile legii.

Conform art. 69 alin. (1) din Legea nr. 3/1974, legea presei, libertatea presei nu poate fi folosită în scopuri potrivnice ordinii de drept statornicite prin Constituție și prin celelalte legi ori în scopuri potrivnice drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice și juridice.

Potrivit art. 998 C. civ., orice faptă a omului care cauzează altuia prejudiciu, obligă pe acela din a cărui greșeală s-a ocazionat, a-l repara.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a pus accentul pe dreptul opiniei publice de a fi informată cu privire la chestiunile care prezintă un interes public.

Acestui drept îi corespunde o „obligație” a jurnaliștilor de a răspândi informații și idei, îndeplinindu-și astfel rolul de „câine de pază al democrației”, însă comunicarea informațiilor și ideilor asupra unor teme de interes general nu trebuie să depășească anumite limite. Prezentarea realității, realizată cu rea-credință, depășește limitele criticii acceptabile.

Articolul incriminat în cauză prezintă o înșiruire de fapte petrecute în ședința Consiliului Județean Prahova, aspecte dovedite chiar de expresiile folosite. Este adevărat că au fost emise și unele afirmații personale, cum ar fi: „(...) există informații potrivit cărora și fratele său se confruntă cu probleme medicale grave de aceeași natură”, însă acestea pot fi încadrate în categoria judecăților de valoare admise de jurisprudența C.E.D.O.

Practica judecătorească este constantă în a aprecia că limitele criticii admisibile sunt mai largi în privința unui om politic

care acționează în calitatea sa de personaj public, decât în privința unui particular, cel dintâi expunându-se în mod inevitabil și conștient unui atent control al faptelor și gesturilor sale, atât din partea mijloacelor de informare în masă, cât și a marelui public.

Articolul „Probleme medicale pentru A.” nu poate fi catalogat drept unul calomniator, modalitatea de redactare și conținutul acestuia nu fac dovada că ar fi publicat cu intenția vădită de a-i afecta imaginea publică a reclamantului, ci din contră de a informa opinia publică asupra celor întâmplate în ședința Consiliului Județean Prahova, un aspect evident de interes local.

Nefiind întrunite elementele răspunderii civile delictuale, tribunalul a respins acțiunea precizată ca neîntemeiată.

Împotriva acestei sentințe a declarat apel reclamantul, criticând-o pentru nelegalitate și netemeinicie, solicitând schimbarea în tot a acesteia și pe fond admiterea acțiunii așa cum a fost formulată.

Prin încheierea de ședință din 4 octombrie 2012, instanța de apel a respins excepția tardivității apelului și a admis excepția lipsei calității procesuale pasive a intimațiilor B., D. și C.

Prin decizia nr 5 din 24 ianuarie 2013, Curtea de Apel Ploiești a respins ca nefondat apelul formulat de reclamantul A.

Pentru a pronunța această soluție, Curtea a reținut în esență următoarele:

Reclamantul exercită funcția de consilier județean, persoană publică, informațiile privitoare la comportamentul și atitudinea acestuia fiind de interes local și nu în cele din urmă de interes general, ca membru al unei formațiuni politice. Articolul vizat reprezintă numai un demers jurnalistic, fără să îmbrace forma unei fapte ilicite producătoare de prejudicii morale.

Pârâtul nu a urmărit în mod expres prin articolul publicat să convingă opinia publică de veridicitatea absolută a afirmațiilor sale, din moment ce nu a arătat ferm că reclamantul ar fi bolnav psihic, ci că, numai având în vedere comportamentul acestuia, s-a pus problema unui control medical de acest gen.

Împotriva încheierii din 04 octombrie 2012 și a deciziei pronunțată de Curtea de Apel a formulat recurs reclamantul A. solicitând admiterea recursului, casarea încheierii și a deciziei atacate și trimiterea cauzei spre rejudecare.

Prin decizia nr. 352 din 4 februarie 2014, Înalta Curte de Casație și Justiție, secția a II-a civilă, a admis recursul declarat de recurentul reclamant A. împotriva încheierii de la 04 octombrie 2012 și a deciziei nr. 5 din 24 ianuarie 2013, a fost casată decizia recurată, fiind trimisă cauza aceleiași instanțe în apel, spre rejudecare.

În verificarea soluției dată excepției lipsei calității procesuale pasive a intimațiilor pârâți, Înalta Curte a reținut că există o contradicție între considerentele și dispozitivul încheierii recurate.

Considerentele încheierii relevă faptul că nu există identitate între intimații pârâți și cei ce se pretind că sunt obligați în raportul juridic dedus judecătii și, prin urmare, intimații pârâți nu au calitate procesuală pasivă pe fond iar, în dispozitiv, se reține că intimații nu au calitate procesuală pasivă în calea de atac.

În cauză este incident motivul de recurs prevăzut de art. 304 pct. 5 C. proc. civ., încheierea nu cuprinde considerentele pe care se sprijină astfel că, în temeiul art. 312 alin. (1) și (2) C. proc. civ., a admis recursul cu consecința casării totale și a trimiterii cauzei spre rejudecare, cu îndrumarea ca, instanța de apel urmează a ține seama de faptul că încheierea din 04 decembrie 2012 prin care instanța de fond a soluționat excepția lipsei calității procesuale pasive nu a fost apelată de niciuna dintre părți.

Motivele de recurs privind fondul cauzei devin de prisos a mai fi analizate față de soluția ce se impune raportat la încheierea recurată și față de necesitatea asigurării unei judecătii unitare, urmând a fi avute în vedere cu ocazia rejudecării.

Prin decizia nr. 327 din 10 octombrie 2014, Curtea de Apel Ploiești, secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, a admis apelul declarat de reclamantul A. împotriva sentinței nr. 143 din 28 martie 2012, pronunțată de Tribunalul Prahova pe care a schimbat-o în parte, în sensul admiterii în parte a acțiunii precizate; a obligat pârâta SC F. SA la plata către reclamant a sumei de 5000 RON daune morale; a obligat pârâta să publice în termen de 15 zile de la data rămânerii irevocabile a hotărârii a dreptului la replică formulat de către reclamant; a menținut restul dispozițiilor sentinței.

Pentru a pronunța această soluție, Curtea de Apel a reținut în esență următoarele:

Scopul articolului „Probleme medicale pentru A.” îl constituie inducerea în mentalul colectiv a unor îndoieli cu privire la

starea psihică a reclamantului.

Toate afirmațiile din articol referitoare la A. sunt de natură a contura ideea unei lipse de discernământ a reclamantului, om politic, și necesitatea supunerii acestuia unui control medical de specialitate psihiatrică, în condițiile existenței unor factori ereditari în familia acestuia.

Din analiza procesului verbal al ședinței din 14 decembrie 2010 nu rezultă că relatările din articol sunt reale, nefiind consemnate pretensele amenințări adresate de către reclamant că-și va da foc ori că va da foc clădirii în care se desfășura întrunirea.

Relatările și opiniile de valoare ale jurnalistului din cuprinsul articolului în discuție pun sub semnul întrebării noțiunea de "bună-credință" a acestuia în exercițiul libertății de exprimare și de informare a publicului, posibila doză de exagerare sau chiar de provocare privitoare la judecățile de valoare pe care le formulează, acceptată de jurisprudența C.E.D.O. nejustificând însă, formularea unor afirmații lipsite de orice bază factuală.

Prin afirmațiile referitoare la starea psihică a reclamantului, relatate în articolul în litigiu fără a avea o bază factuală, pârâta a depășit limitele criticilor acceptabile în temeiul art. 10 din Convenție și a adus atingere dreptului acestuia la viață privată, demnitate, reputație și onoare, valori protejate de art. 8 din Convenție.

În ceea ce privește prejudiciul cauzat prin această faptă ilicită săvârșită de intimata-pârâtă, jurisprudența C.E.D.O. a statuat constant faptul că încălcarea art. 8 din Convenție este în legătură directă cu prejudiciul moral constând în sentimente de frustrare și neliniște pe care le resimte reclamantul și pe care constatarea unei încălcări, respectiv publicarea Hotărârii nu sunt suficiente pentru a le repara.

O reparare echitabilă a prejudiciului moral suferit de apelantul-reclamant, privită și prin prisma "toleranței" de care trebuie să dea dovadă un om politic în fața criticilor aduse activității sale publice, se realizează prin obligarea intimat-pârâte la plata, către acesta, a unei sume de 5000 RON cu titlu de daune morale pentru prejudiciul cauzat.

Apelatul-reclamant nu a dovedit susținerile sale referitoare la afectarea relațiilor sale comerciale ori a carierei sale politice, faptul că acesta nu a mai fost ales în funcția de consilier județean în anul 2012 neputând fi pus în legătură de cauzalitate cu publicarea articolului în litigiu cu un an înainte.

Împotriva acestei decizii au declarat recurs reclamantul A., pârâta Editura F. SA și pârâții B., D. și C.

Reclamantul A. critică decizia sub următoarele motive de nelegalitate:

Instanța a redus cuantumul daunelor morale acordate motivat de gradul mai mare de toleranță al omului politic.

Instanța a motivat cuantumul redus al daunelor morale acordate pe considerentul că nu s-ar fi dovedit efectele publicării articolului defăimător cu privire la relațiile comerciale și politice.

Daunele morale trebuie apreciate de instanță prin raportare la intensitatea sentimentelor de frustrare și rușine suferite de partea vătămată.

Reclamantul recurent invocă un caz similar al încălcării dreptului la viață privată a unui om politic - Cauza Ciuvică împotriva României - 29672/05 în care s-a reținut că instanțele statale au protejat corect dreptul la viață privată obligând petentul la plata sumei de 50.000 RON pentru afirmații defăimătoare la adresa unui om politic.

În cauza de față, într-o situație similară a defăimării unui om politic prin afirmații complet neadevărate și cu un mare impact asupra mentalului public, instanța de apel a dat o relevanță nejustificată toleranței și a acordat daune morale de 10 ori mai reduse decât cele acordate tot de instanțele române în cauza prezentată anterior.

Jurisprudența C.E.D.O. a statuat că în cazul încălcării dreptului fundamental la viață privată, la demnitate, la imagine, la onoare, persoana afectată cu siguranță a simțit sentimente de frustrare și neliniște pe care simpla constatare a încălcării sau publicarea hotărârii nu sunt suficiente a le repara, fiind astfel acordate daune morale.

Cuantumul daunelor morale nu este unul susceptibil de a fi dovedit de reclamant, ci stabilirea lor este apanajul instanței, în urma analizei elementelor concrete ale cauzei, iar acest quantum trebuie să asigure o reparație efectivă și nu trebuie redus până la o sumă modică ce ar asigura doar o reparație simbolică a prejudiciului.

Recurentul invocă disp. art. 304 pct. 9 C. proc. civ. și solicită daune morale în quantum de 1.000.000 euro.

Pârâta Editura F. SA și pârâții B., D. și C. critică decizia sub următoarele motive de nelegalitate:

Hotărârea a fost dată cu greșita aplicare a art. 10 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Astfel, în multe cazuri, Curtea Europeană a decis că, deși ziaristii au lezat demnitatea unor persoane, sancționarea lor de către instanțele naționale nu a fost „necesară într-o societate democratică” întrucât nu s-a dovedit existența unei „nevoi sociale presante” care să fi justificat sancționarea. Lezarea demnității sau reputației unei persoane nu constituie în sine o astfel de „nevoie socială presantă”.

Ceea ce se cere ziaristului este să acționeze cu buna-credință, care se apreciază în raport cu scopul urmărit de ziaristul care a emis opiniile/judecățile de valoare: de a pune în discuția publicului, de a atrage atenția publicului cu privire la o chestiune de interes public sau numai de a discredita o anumită persoană.

„Adevărul jurnalistic” nu are altă consecință decât informarea rapidă și atenționarea publicului cu privire la o chestiune de interes general.

Instanța de apel a greșit neînțelegând să dea prevalență dreptului la libera exprimare.

De asemenea, instanța nu a raportat dispozițiile incidente în cazul răspunderii civile delictuale (art. 998 - 999 C. civ.) la specificitatea materiei - libertatea de exprimare prin presă întrucât din această perspectivă trebuie analizată întinderea până la care această libertatea poate ajunge.

Reclamantul nu a făcut dovada existenței prejudiciului, prejudiciul moral trebuie să fie dovedit, iar judecătorii au obligația să-l aprecieze în raport de gravitatea și importanța lui. Mai mult, nefiind întrunită condiția existenței faptei ilicite, în speță nu se poate vorbi de existența prejudiciului.

De asemenea, în cauză nu există legătura de cauzalitate între prejudiciul pretins și fapta săvârșită de pârâți și nici vinovăția acestora.

Reclamantul a depus întâmpinare solicitând respingerea recursului declarat de pârâți.

De asemenea, pârâții au formulat întâmpinare solicitând respingerea recursului declarat de reclamant.

În ceea ce privește recursul declarat de pârâții B., D. și C., Înalta Curte reține următoarele:

Prin încheierea de la 08 februarie 2012, Tribunalul Prahova a admis excepția lipsei calității procesuale a pârâților persoane fizice B., C. și D. Această încheiere nu a fost atacată cu apel. Mai mult, în rejudecare, Curtea de Apel având în vedere considerentele deciziei ÎCCJ a stabilit cadrul procesual, respectiv că în cauză au calitatea de părți reclamantul A. și pârâta SC F. SA, persoanele fizice neavând calitate în prezenta cauză.

Așa fiind, persoanele fizice nu au calitate procesuală și, pe cale de consecință recursul declarat de B., D. și C. urmează a fi respins pentru lipsa calității procesuale active.

Analizând recursurile declarate de reclamant și de pârâta SC F. SA prin prisma motivelor de nelegalitate invocate, Înalta Curte apreciază că acestea este nefondate și urmează a fi respinse pentru următoarele considerente:

Instanța de apel a aplicat corect art. 10 din Convenție și a asigurat justul echilibru cu art. 8 din același act normativ în concordanță cu jurisprudența Curții de la Strasbourg.

Potrivit disp. art. 10 din Convenție:

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică Statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare.

2. Exercițarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități, poate fi impusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești”.

Art. 8 din aceeași Convenție prevede:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirii faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților acestora”.

Articolul „Probleme medicale pentru A.” se bazează pe afirmații care s-au dovedit a fi nereale care induc ideea transmiterii ereditare a unei boli psihice a recurentului reclamant de care ar fi afectat și fratele său.

Scopul acestui articol este unul defăimător și nu este acela de a informa onest publicul.

Pe un plan mai general, prin raportare la scopul exercitării unor ingerințe ale autorităților statale în exercițiul libertății de exprimare, în special prin presă, jurisdicția europeană de contencios al drepturilor omului a fost adeseori confruntată cu soluționarea „conflictului” ce poate să apară între exercitarea libertății de exprimare și necesitatea protejării „reputației și drepturilor ce aparțin altor persoane”.

A acuza anumite persoane implică obligația de a furniza o bază reală suficientă și chiar o judecată de valoare se poate dovedi excesivă dacă este lipsită total de o bază reală.

Pe de altă parte, un om politic se expune criticilor în mod inerent activității sale și trebuie să fie mai tolerant.

Instanța de apel a aplicat corect disp. art. 998 - 999 C. civ., în cauză regăsindu-se condițiile răspunderii civile delictuale, respectiv fapta ilicită, prejudiciul, raportul de cauzalitate între fapta ilicită și prejudiciu și vinovăția.

Fapta ilicită constă în publicarea în cotidianul E. a articolului „Probleme medicale pentru A.” însoțit de fotografia recurentului reclamant. Prejudiciul adus prin această faptă este dat de sentimentele de frustrare și de lezare a demnității reclamantului, fiind în esență un prejudiciu moral.

În ceea ce privește cuantumul daunelor morale, așa cum a statuat jurisprudența Curții de la Strasbourg, trebuie să existe o relație de proporționalitate între acordarea despăgubirilor morale și gradul în care a fost lezată reputația reclamantului.

Curtea de Apel a apreciat că o reparare echitabilă a prejudiciului moral suferit de reclamant, privită și prin prisma „toleranței” de care trebuie să dea dovadă un om politic în fața criticilor aduse activității sale publice, se realizează prin obligarea părâtei la plata către acesta, a unei sume de 5000 RON cu titlu de daune morale pentru prejudiciul cauzat.

Solicitarea recurentului reclamant de a se majora cuantumul daunelor morale acordate nu reprezintă un motiv de nelegalitate a deciziei recurate care să poată fi încadrat în disp art. 304 pct. 1 - 9 C. proc. civ.

Pe de altă parte, sentimentelor de frustrare și de lezare a demnității reclamantului nu li se asigură o „reparație efectivă” printr-un cuantum al daunelor morale de 1.000.000 euro, astfel cum solicită acesta.

Față de aceste considerente, Înalta Curte apreciază că în cauză nu există motive de nelegalitate care să impună casarea sau modificarea deciziei recurate și, pe cale de consecință, recursurile declarate de reclamantul A. și de părâta SC F. SA, conform disp. art. 312 alin. (1) C. proc. civ. urmează a fi respinse ca nefondate.

PENTRU ACESTE MOTIVE

ÎN NUMELE LEGII

D E C I D E

Respinge ca nefondate recursurile declarate de reclamantul A. și de părâta Editura F. SA Ploiești, împotriva deciziei nr. 327 din 10 octombrie 2014, pronunțate de Curtea de Apel Ploiești, secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal.

Respinge recursul declarat de părâții B., D. și C. împotriva aceleiași decizii, pentru lipsa calității procesuale active.

Irevocabilă.

Pronunțată în ședință publică, astăzi 23 aprilie 2015.